

Indoklás a Kiss Lajos-díj odaítéléséhez

A Kiss Lajos-díj kuratóriuma a díjat 2006-ban dr. Tóth Valériának, a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke adjunktusának ítélte oda az alábbi indokok alapján.

Tóth Valéria eddigi tudományos pályája lényegében egy évtizedet ölel fel, első tanulmánya 1996-ban jelent meg. Valamennyi írásában a helynevek nyelvi kérdéseivel foglalkozik, csaknem mindig történeti szempontokat érvényesítve. Vizsgálatainak középpontjában a korai ómagyar kor áll.

Tóth Valéria termékeny szerző: eddig két könyve, valamint 20 tanulmánya jelent meg, és további munkákat — közte három könyvet is — tett közzé társszerzőként.

Tanulmányai a fent jelzett tematikus egyneműség mellett egyfajta változatosságról is tanúskodnak: szisztematikusan, nagyfokú következetességgel választja ki és tárja fel a kutatásba vont témáit. Foglalkozott a régi helynevek szerkezeti kérdéseivel, vizsgálta a birtokos jelzős szerkezeteket, a helyneveknek más helynevekben való megjelenését, a nevek lexikális szerkezetét, valamint ezek jelentéstani összefüggéseit. Több írásának választotta témájaként a nevek dialektológiai-névföldrajzi vonatkozásait, ennek általános természetét éppúgy elemezte, mint az egy-egy területen megmutató konkrét jellegzetességeit. Újabban eredményesen foglalkozik a nevek hangszerkezeti, hangtörténeti kérdéseivel: fonotaktikai jegyeivel, a nevek inetimológikus hangjaival. Legújabb témájaként a településnevek változásmódeljeit kutatja.

Tanulmányait a nyelvtörténeti vizsgálatokban nélkülözhetetlen filológiai pontosság és kellő forráskritika mellett a minden tárgyalta kérdés iránt megnyilvánuló elméleti érdeklődés jellemzi. Dolgozataiban a vonatkozó előzményirodalom teljességét igyekszik felmutatni, ezzel is hangsúlyozva a tudományos megismerés folytonosságának fontosságát. A sokszínű ismeretanyag munkáiban azonban egységes, kimerítő látásmóddal jelenik meg, és világos elméleti keretbe épül bele. Eddig közzétett tanulmányai összességében könyvnyi terjedelműek.

Dolgozatai rangos fórumokon jelentek meg, írásait a Magyar Nyelv, a Magyar Nyelvjárások, a Névtani Értesítő, a Folia Uralica Debreceniensia, az Onomastica Uralica, a Helynévtörténeti Tanulmányok közölte, emellett konferenciakötetekben és köszöntő könyvekben is publikált. Tanulmányainak visszhangját mutatja, hogy a rájuk való hivatkozások száma meghaladja a százat. Tóth Valéria aktívan részt vesz a kutatási területébe vágó tudományos konferenciák munkájában is: a névtani konferenciák mellett tartott előadásokat többek között a Hungarológiai Kongresszuson és a Nemzetközi Magyar Nyelvtudományi Kongresszuson is.

Tóth Valéria a számos tanulmány mellett két önálló könyvet is megjelentetett. E két összetartozó mű — amint azt értékelésében Juhász Dezső is hangsúlyozta — analízisnek és szintézisnek az összekapcsolódása. Az egyik könyv, „Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára” háromszáz oldalon mutatja be a címben jelzett terület régi helyneveit, a másik mű csaknem ugyanilyen terjedelemben ennek elméleti összegzésére vállalkozik „Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban” cím alatt. E könyveket a tanulmányokban is megmutatkozó erények jellemzik, ezen túl azonban ki kell emelni azt is, hogy velük Tóth Valéria a magyar helynévkutatásban új műfajt teremtett és indított útjára, a történeti szempontú területi helynévmonográfiát.

A fentiek mellett azt is érdekékként említhetjük, hogy Tóth Valéria szívesen végez kutatómunkát kutatócsoport tagjaként és társszerzőként is. Rácz Anitával és Hoffmann Istvánnal együtt adta közre a „Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból” 1. és 2. kötetét, Hlavacska Edittel pedig közösen állította össze a magyar névkutatás válogatott bibliográfiáját. A „Korai magyar helynévszótár” közelmúltban megjelent első kötetének létrehozásában is nélkülözhetetlen, értékes munkát végzett. Társszerkesztője a Debrecenben útjára indított Helynévtörténeti Tanulmányok sorozatának is.

Dr. Tóth Valéria eddigi kutatói pályája a magyar történeti helynévkutatás terén színvonalas, komoly tudományos eredményeket és elismerő szakmai visszhangot kiváltó teljesítményt mutat fel. Ezek alapján a Kiss Lajos-díj kuratóriuma méltónak találta arra, hogy az első ízben kiosztott tudományos díjat neki ítélje oda.

Debrecen, 2006. június 2.

Dr. Hoffmann István
a kuratórium elnöke